

Sobota – den svobody

Texty na tento týden

Ex 16,16–18; 20,8–11; Dt 5,12–15; Mt 12,9–13; Lv 25,1–7

Základní verš

„A řekl jim [Ježíš]: „Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu.““ (Mk 2,27)

Sobota byla posledním Božím stvořitelem činem během stvořitelem týdne. Z Písma se dozvídáme, že Bůh nejen sedmého dne odpočíval, ale že odpočinek stvořil jako nedílnou součást fungování světa. Sobota je projevem toho, že jsme byli stvořeni do vztahů s Bohem a s ostatními lidmi – a představuje nám, jak by měly tyto vztahy vypadat.

Nepřekvapí nás proto, že se sobota objevuje jako součást deseti Božích přikázání již brzy po ustanovení izraelského národa. V životě Izraelců měla sobota hrát jednu z klíčových rolí.

Když mluvíme o sobotě, velmi rychle se diskuze stočí k otázce, jakým způsobem bychom měli sobotu zachovávat. Co v sobotu určitě dělat nesmíme, co bychom dělat raději neměli a podobně. A přestože takové otázky jsou namístě, měli bychom především pochopit, s jakým záměrem Bůh vlastně sobotu stvořil, jakou roli by měla hrát ve světě a v životě Božího lidu, pokud ji chápeme jako symbol Boží milosti a péče.

Jak Ježíš řekl, sobota byla stvořena pro celé lidstvo. Pokud opravdu „pamatujeme na sobotní den“, bude nás to měnit každý den v týdnu. A jak ukázal Ježíš, sobota se může stát i prostředkem skutečného požehnání pro druhé lidi.

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

MANA PRO KAŽDÉHO

¹⁶ „...Hospodin přikázal toto: Nasbírejte si ho každý, kolik potřebujete k jídlu. Každý vezmete podle počtu osob ve svém stanu ómer na hlavu.“ ¹⁷ Izraelci tak učinili a nasbírali někdo více, někdo méně. ¹⁸ Pak odměřovali po ómeru. Ten, kdo nasbíral mnoho, neměl nadbytek, a kdo nasbíral málo, neměl nedostatek. Nasbírali tolik, kolik každý k jídlu potřeboval. (Ex 16,16–18)

Osobní studium

Generace židů prožily život v egyptském zajetí, kde lidé strádali pod velkým sociálním útlakem. To výrazně ovlivnilo celý národ. Bůh proto toužil pozvednout čerstvě vysvobozené otroky a ukázat jim lepší způsob života. Mimo jiné jim dal zákony, které měly napomoci co nejlepšímu fungování jejich nového společenství. Jeden z prvních kroků tohoto procesu probíhal prostřednictvím praktického a názorného „vyučování“.

Během čtyřiceti let putování po poušti se s železnou pravidelností opakovaly viditelné důkazy Boží péče, které se staly součástí života celého společenství. Šlo o nebeský pokrm, manu, která se pravidelně objevovala (a také neobjevovala) na zemi kolem tábora Izraelců.

Jak podle úvodních veršů rozumíš pravidlům, podle kterých měli Izraelci sbírat manu? Na co je v těchto verších položen důraz?

V 2K 8,10–15 se Pavel nepřímou odvolává na slova z knihy Exodus jako na příklad, kterým by se křesťané měli řídit při svém dávání: „Váš přebytek pomůže nyní jejich nedostatku, aby zase jindy jejich přebytek

přišel k dobru vám ve vašem nedostatku; tak nastane vyrovnání.“ (2K 8,14)

Izraelci se měli z každodenního daru many naučit, že Bůh dává dostatek pro každého člověka a pro celé stvoření. Stejný princip bychom si měli osvojit i my. Pokud si vezmeme jen tolik, kolik potřebujeme, a o náš nadbytek jsme připraveni se rozdělit s ostatními, pak bude mít každý dost a o každého bude postaráno. Pokud si každý den vezmeme jen tolik, kolik potřebujeme, vyjadřujeme tím důvěru, že i další den přinese dostatek. Utlačovaní lidé, mezi něž patřili i Izraelci v egyptském zajetí, měli tendenci zaměřovat se na vlastní přežití. Bůh jim však chtěl ukázat, jak vypadá život založený na důvěře, štědrosti a dávání.

Takové jednání mělo však ještě jeden významný rozměr. Každý pátek se objevovala dvojnásobná dávka many. V tento den – a jen v tento den – měli lidé v přípravě na sobotu nasbírat dvakrát více many. Takové mimořádné opatření související se sobotou bylo pro Izraelce jen další možností, jak se naučit Bohu důvěřovat. Dvojnásobný díl many, čin Boží milosti, umožnil Izraelcům naplno prožívat odpočinek, který jim Hospodin zaslíbil v souvislosti se sobotním dnem.

Aplikace

Jak by se princip „váš přebytek pomůže nyní jejich nedostatku, aby zase jindy jejich přebytek přišel k dobru vám ve vašem nedostatku; tak nastane vyrovnání“ mohl aplikovat ve vašem společenství, případně v celé společnosti?

POSELSTVÍ SOBOTY

V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočínul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý. (Ex 20,11)

Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtud vyvedl pevnou rukou a vztaženou paží. Proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku. (Dt 5,15)

Osobní studium

Uvažuj o textech Ex 20,8–11 a Dt 5,12–15. Jak se tyto dvě verze přikázání o sobotě vzájemně doplňují?

Pamatování si minulosti je důležitou součástí vztahu, který chce Bůh obnovit se svým lidem. Je to vztah zaměřený na to, že Hospodin je naším Stvořitelem a Vykupitelem. Obě tyto role jsou představeny ve dvou verzích čtvrtého přikázání. Jsou proto úzce spjaty se sobotou a jejím zachováním.

Když Izraelci vyšli ze země ovládané modlářstvím a obrovským množstvím falešných božstev, potřebovali si připomínat, že pravý Bůh je Stvořitel. Sobota byla pro takové připomínání velmi důležitá. Vše bylo umocněno v kontextu týdenního obdarování manou a jejím dvojnásobným množstvím v pátek. Šlo o každodenní připomenutí Boží stvořitelské moci. Ve verzi čtvrtého přikázání, která se nachází v Ex 20. kapitole, je Hospodin velmi jasně představen jako náš Stvořitel.

Znění čtvrtého přikázání, které se nachází v Dt 5. kapitole, je zaměřeno na záchranu, vykoupění a spasení. Právě tuto událost si měli

Izraelci připomínat a vracet se k ní každou sobotu. Ze začátku se tento příběh týkal především jejich skutečného, fyzického vysvobození z egyptského otroctví. Když však postupně rostlo jejich poznání Hospodina a jeho spásy, sobota se stále více stávala i symbolem oslavy jejich duchovního spasení.

Obě zdůvodnění pro zachovávání soboty (stvoření i spasení) měla vést k obnově vztahu mezi Bohem a jeho lidem: „Dal jsem jim také své dny odpočinku, aby byly znamením mezi mnou a jimi, aby věděli, že já, Hospodin, je posvěcují.“ (Ez 20,12) A jak jsme si ukázali, nikdy nešlo jen o tuto skupinu lidí, o izraelský národ. Na základě vztahu s Bohem měli vybudovat takový typ společenství, které mělo být vstřícné vůči podceňovaným lidem a požehnáním pro okolní svět.

„Proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku.“ (Dt 5,15) Tím, že budeme sobotu vnímat jako způsob, kterým si připomínáme a slavíme naše stvoření a vykoupění, můžeme pokračovat v růstu a budování našeho vztahu nejen k Stvořiteli, ale i k lidem kolem nás. Bůh je k nám dobrotivý a milostivý – a proto i my máme být takoví ve vztahu k ostatním.

Aplikace

V kterých oblastech bychom se díky inspiraci ze sobotního přikázání měli stát lepšími, milejšími, pečlivějšími a milosrdnějšími lidmi?

DEN ROVNOSTI

⁸Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. ⁹Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. ¹⁰Ale sedmý den je den odpočinku Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. ¹¹V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý. (Ex 20,8–11)

Osobní studium

Při čtení deseti přikázání v Ex 20. kapitole a Dt 5. kapitole si jasně uvědomíme, že nejdelší a také nejpodrobnější je přikázání o sobotě. Zatímco na vyjádření některých jiných přikázání stačí v češtině jedno slovo (v hebrejštině dvě), čtvrté přikázání hovoří podrobně o tom, proč, jak a kdo má pamatovat na sobotní den.

Co úvodní verše říkají o služebnících, cizincích, a dokonce o zvířatech? Jak těmto slovům rozumíš?

V souvislosti s přikázáním o sobotě stojí za povšimnutí právě zaměření na druhé. Ve své knize *Ztracený význam sedmého dne* Sigve K. Tonstad píše, že takový typ přikázání je jedinečný a nemá paralelu v předpisech žádného jiného národa. Přikázání o sobotě „dává přednost směrem zdola nahoru, a ne shora dolů. Velký důraz klade na ty nejslabší a nejzranitelnější členy společnosti. Ti, kteří potřebují odpočinek nejvíce – otroci (sluhové), cizinci a tažná zvířata – jsou zmíněni jednotlivě. Během odpočinku najdou všichni znevýhodňovaní, dokonce i zvířata, svého spojence a stoupence.“ (*The Lost Meaning of the Seventh Day*; Michigan: Andrews University Press 2009, str. 126.127)

Celé přikázání se naléhavě zaměřuje na to, aby sobota byla dnem, ze kterého budou mít radost a užitek všichni. Ve světle soboty jsme si všichni rovni. Pokud je někdo během týdne zaměstnavatelem, pak nemá žádné právo vyžadovat od svých zaměstnanců práci i v sobotu. Tím důvodem je skutečnost, že i pro ně Bůh připravil den odpočinku. Pokud je někdo zaměstnancem – nebo dokonce otrokem – sobota mu připomíná, že i on je stvořen a spasen Bohem. Bůh každého člověka zve, aby slavil sobotu způsobem, který je jiný než naše každodenní povinnosti. Týká se to i těch, kteří nejsou součástí lidu světícího sobotu. Dokonce i „cizinec, který je v tvých branách“ (Ex 20,10), má mít ze soboty užitek.

Tato myšlenka musela přinést úplně jinou perspektivu do vnímání Izraelců, jejichž dosavadní zkušeností bylo jen otroctví a zanedbávání. Bůh chtěl, aby si do nové země, kterou měli obývat, nepřinesli návyky a zlovyky jejich minulých utlačovatelů. Kromě toho, že Hospodin dal Izraelcům podrobné zákony a pravidla pro fungování společnosti, dal jim (a vlastně i nám) každotýdenní připomínku, která mocným způsobem ukazuje, že všichni jsme si před Bohem rovni.

Aplikace

Jak se můžete o požehnání soboty podělit ve svém městě nebo obci tak, aby z něj měli požehnání i ti, co sobotu nesvěťí?

DEN UZDRAVENÍ

⁹Odtud šel dál a přišel do jejich synagógy. ¹⁰A byl tam člověk s odumřelou rukou. Otázali se Ježíše: „Je dovoleno v sobotu uzdravovat?“ Chtěli ho totiž obžalovat. ¹¹On jim řekl: „Kdyby někdo z vás měl jedinou ovečku, a ona by mu v sobotu spadla do jámy, neuchopil by ji a nevytáhl? ¹²A oč je člověk cennější než ovce! Proto je dovoleno v sobotu činit dobře.“ ¹³Potom řekl tomu člověku: „Zvedni tu ruku!“ Zvedl ji, a byla zase zdravá jako ta druhá. ¹⁴Farizeové vyšli a smluvili se proti němu, že ho zahubí (Mt 12,9–14)

Osobní studium

Sobota a její zachovávaní mělo být pozháním pro všechny. V době Ježíšova příchodu na zem však už sobota měla pro mnohé náboženské vůdce úplně jiný smysl. Namísto dne svobody a rovnosti se sobota stala dnem lidských pravidel a zákazů postavených na „tradici“ v podání starších. Ježíš se stavěl proti takovým praktikám a názorům – a to zejména tehdy, když byly druhým lidem vnučovány.

Je pozoruhodné, jakými způsoby Ježíš zdůrazňoval skutečný smysl soboty, kterým podle něj bylo vysvobození a odpočinek. Ježíš tuto skutečnost připomínal i tím, že uzdravoval. Evangelisté zdůrazňují zejména uzdravení, která Ježíš uskutečnil v sobotu. I tímto způsobem klade Bible důraz na opravdový smysl a obsah soboty. V příbězích o uzdravení v sobotu Ježíš velmi často hovoří o tom, zda je „vhodné“ (a správné) v sobotu uzdravovat. Farizeové velmi často právě tyto jeho výroky používali jako ospravedlnění svých intrik směřujících nakonec až k Ježíšově popravě.

Uvažuj o následujících textech mluvících o Ježíšových uzdraveních v sobotu: Mt 12,9–14; Mk 1,21–26 a J 9,1–16. Co tě v těchto příbězích zaujalo nejvíce? Proč?

Ježíš svým jednáním a svými výroky potvrzoval, že sobota je důležitá. Potřebujeme sobotu určitým způsobem „ohraničit“, abychom si ji uchovali jako mimořádný čas a umožnili, aby se stala příležitostí pro rozvoj našeho vztahu s Bohem, s našimi rodinami, naším společenstvím a s naší komunitou. Ale zachovávaní soboty nesmí být sobecky zaměřeno pouze na nás. Jak řekl Ježíš: „Proto je dovoleno [řecky *exestin* – je nutné, zákoné] v sobotu činit dobře.“

Mnozí členové církve dělají mnoho dobrého a projevují péči o druhé. Ale další mezi námi cítí, že by naše pomoc mohla být větší. Víme, že Bůh se stará o ty, kteří jsou zraněni, utlačováni nebo zapomenuti – a že my bychom se také o ně měli starat. V sobotu se podle přikázání nemáme zaměřovat na naši práci a jsme osvobozeni od různých každodenních povinností. To nám umožňuje mít více času na to, abychom se v sobotu zaměřili na druhé, což může být jedním ze způsobů opravdového a aktivního zachovávaní soboty. „Podle čtvrtého přikázání byla sobota zaměřena na odpočinek a náboženskou bohoslužbu. Všechno světské zaměstnání mělo být zastaveno, ale činy milosrdenství a dobrodiní byly v souladu s Hospodinovým záměrem. ... Osvobození ztrápených a potěšení plačících patří mezi skutky lásky, které jsou ozdobou svatého Božího dne.“ (WM 77)

Aplikace

Co konkrétně děláš ty osobně pro dobro druhých v sobotu? Jaké konkrétní skutky milosrdenství koná v sobotu váš sbor?

SOBOTNÍ ODPOČINEK PRO ZEMI

³Šest let budeš osívat své pole, šest let budeš prořezávat svou vinici a shromažďovat z ní úrodu, ⁴ale sedmého roku bude mít země rok odpočinutí, slavnost odpočinutí, odpočinutí Hospodinovo. Nebudeš osívat své pole ani prořezávat svou vinici. ⁵Co po tvé žni samo vyroste, nebudeš sklízet, a hrozny z vinice, kterou jsi neobdělal, nebudeš sbírat. Země bude mít rok odpočinutí. ⁶Co země v odpočinutí sama zplodí, bude vaší potravou, pro tebe, tvého otroka i otrokyni, tvého nádeníka i přistěhovalce, kteří u tebe pobývají jako hosté. ⁷I tvůj dobytek a zvíř, která je v tvé zemi, bude mít všechnu její úrodu za potravu. (Lv 25,3–7)

Osobní studium

Jak jsme si ukázali, sobota byla nedílnou součástí života Izraelců. Ale principy s ní spojené se netýkaly pouze jednoho dne v každém týdnu. Zahrnovaly v sobě i mimořádný odpočinek každý sedmý rok a také jubilejní rok po sedmi sedmiletých obdobích, který se konal každý padesátý rok.

Uvažuj o textu Lv 25,1–7. Co je na tomto typu pokynů pozoruhodné? Jakým způsobem by se tyto principy mohly stát součástí tvého života a tvé práce?

Sobotní rok umožňoval, aby zemědělská půda ležela jeden rok ladem. Jde o pozoruhodný čin správcovství půdy a moudrost takového jednání je v zemědělství obecně známá.

Sedmý rok měl velký význam i pro otroky (Ex 21,1–11). V případě, že se Izraelci ocitli v tak velké nouzi, že museli sami sebe prodat do otroctví, sedmý rok měli být osvobozeni. I nezaplacené dluhy měly být na konci sedmiletého období zrušeny (Dt 15,1–11).

Podobně jako se v případě many na poušti spoléhali Izraelci na Boží jednání a jeho péči, i skutečnost, že každý sedmý rok neseli a nechali pole ladem, byla projevem důvěry v Boha, že úroda z předchozího roku a to, co se samo urodí na polích, jim bude stačit na živobytí. Obdobně propuštění otroků a zrušení dluhů bylo nejen činem milosrdenství, ale také projevem důvěry, že se Bůh postará o jejich potřeby. Dá se říci, že se lidé měli naučit, že nikdo nemusí nikoho vykořisťovat nebo zneužívat, aby si zajistil vlastní živobytí.

Model a principy soboty byly úzce propojeny se strukturou a fungováním celého společenství Izraele. I zachovávání soboty v dnešní době by mělo být duchovní zkušeností, která změní a ovlivní celý náš život. Dalo by se říci, že sobota je praktickým projevem toho, jak žít podle Ježíšova přikazu a hledat nejprve jeho království: „Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete ... a všechno ostatní vám bude přidáno.“ (Mt 6,32.33)

Aplikace

Jakým způsobem ovlivňuje svěcení soboty zbývajících šest dní tvého týdne? Pokud je člověk od neděle do pátku chamtivý, sobecký a bezcitný, jaký význam má, že takový „není“ v sobotu? (Nebo jinak řečeno, může vůbec takový člověk být v sobotu jiný než po celý zbytek týdne?)

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si 26. kapitolu „Putování pouští“ z knihy *Na úsvitu dějin* a 29. kapitolu „Sobota“ v knize *Touha věků*.

„Ježíš jasně řekl, že pomoc trpícím je v souladu s přikázáním o sobotě. Odpovídá činnosti Božích andělů, kteří se neustále pohybují mezi nebem a zemí a slouží trpícímu lidstvu. ... I člověk má v sobotu své povinnosti. Musí se postarat o základní životní potřeby, zabezpečit nemocné, pomáhat chudým. Ten, kdo v sobotu přehlídí potřeby trpících, není bez viny. Boží den odpočinku byl stvořen pro člověka a skutky milosrdenství k němu patří. Bůh nechce, aby jeho stvoření, byť jen jednu hodinu, trpělo, pokud je možné mu v sobotu nebo v kterýkoli jiný den pomoci.“ (DA 206.207; TV 128)

Otázky k rozhovoru

1. *Kdy jste nejvíce vnímali zachovávání soboty jako projev vaší důvěry Bohu? Prožili jste zkušenost podobnou „maně“, když Bůh mimořádným způsobem zasáhl nebo vám požehnal v odpovědi na vaši důvěru v něho? Pokud ano, podělte se o tuto zkušenost ve vaší třídě sobotní školy a řekněte, co jste se z toho naučili.*
2. *Jak jsme viděli v rozdílném znění čtvrtého přikázání v knihách Exodus a Deuteronomium, Bůh zdůrazňuje různé aspekty soboty. Která charakteristika soboty vás naplňuje největší vděčností?*
3. *Uvažujte společně o tom, jak byste se mohli podělit o požehnání ze soboty ve vašem městě?*
4. *Jakými způsoby sobota mění váš život? V kterých oblastech by principy soboty mohly (nebo měly) ovlivnit tvůj život výrazněji?*

Shrnutí

Bůh dal sobotu jako připomínku stvoření a vykoupení, má však i mnoho praktických přínosů. Zachovávání soboty nás vede k důvěře v Boží péči o nás, učí nás žít s vědomím, že před Bohem jsme si všichni rovni, a může nás vést ke změně našich vztahů. Ježíš zjevil svůj ideál soboty uzdravováním nemocných a zdůrazněním, že sobota je dnem požehnání pro ty, kteří jsou v nouzi.

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:
